

De Ramadān tentoonstellingen in de Leidse Universiteitsbibliotheek

De Oosterse collecties van de Leidse bibliotheek genieten het gehele jaar door grote belangstelling van onderzoekers uit binnen- en buitenland. Veel van deze geleerden komen naar Leiden voor de bestudering van handschriften uit het Midden-Oosten of Indonesië. Dat zijn immers de zwaartepunten in de oosterse collecties van de Universiteitsbibliotheek en nog steeds worden betrekkelijk grote aantallen handschriften uit deze gebieden door de bibliotheek verworven.

Alweer meer dan tien jaar worden door het Legatum Warnerianum, de Oosterse afdeling in de Leidse Universiteitsbibliotheek, jaarlijks tentoonstellingen met een islamitisch onderwerp georganiseerd. Die tentoonstellingen vallen ongeveer samen met de islamitische vastenmaand, Ramadān geheten (de negende maand van de islamitische maankalender, die ieder jaar tien à elf dagen naar voren in het zonnejaar opschuift). Dan wordt de Leidse bibliotheek met grote regelmaat bezocht door islamitische geleerden die naar Nederland komen voor prediking en andere activiteiten in de islamitische gemeenschap.

Ramadān kan niet met de christelijke vastenperiode die vooraf gaat aan Pasen vergeleken worden. In die context heeft de vasten - waar in Nederland nauwelijks iemand zich meer aan houdt - iets treurigs, culminerend in de herdenking van het drama van Golgotha op Goede Vrijdag. Bij de moslims is dat heel anders. Overdags (van zonsopgang tot zonsondergang) dienen zij zich volgens de islamitische wet te onthouden van eten, drinken en seksuele gemeenschap. De avonden en nachten hebben daarentegen vaak iets vrolijks. Het verbreken van de vasten, direct na zonsondergang, moet voorzichtig gebeuren, met een bordje soep, een ei, een paar dadels, wat brood. Maar later op de avond wordt vaak extra lekker, en vaak ook extra veel, gegeten. Het gebeurt niet zelden dat de mensen kort na de vastenmaand vaststellen dat hun lichaamsgewicht

alweer is toegenomen. Vóór de Ramaḍān zijn er in de Middenoosterse damesbladen lange discussies over de effecten van de maand op de gezondheid, met aansporingen aan de lezeressen om het dit jaar toch vooral verstandig aan te doen.

Ik heb me vroeger wel afgevraagd wat toch de reden zou kunnen zijn dat de maankalender, die door de seizoenen heen opschuift, in gebruik is geraakt. Wat daar ook achter moge steken, in een maand als Ramaḍān blijkt de maankalender wel heel functioneel te zijn. Iedereen kan dagelijks aan de vorm van de maanschijf zien hoe ver de maand gevorderd is.

Op straat is 's avonds in Ramaḍān van alles te doen. De mensen hangen **kleurige lampen** buiten. Er heerst een vrolijke sfeer. Er zijn soms **kermiaattracties**: een draaimolentje, wat schommels, een gammele steile **wand voor een motorrijder**, en niet zelden draaien de bioscopen late **voorstellingen**. Families gaan uit wandelen, en men gaat vaak pas laat **slapen**. **Heel vroeg** in de ochtend wordt er nog ontbeten, en dan wordt er **vanaf zonsopgang** tot aan de daarop volgende avond gevast. Dat is vaak een **hele prestatie**, vooral het niet-drinken, maar het feit dat het vasten collectief plaats vindt maakt het voor alle deelnemers gemakkelijker om het vol te houden. Overdag gaat het leven wel door maar in een wat lager tempo. Vaak wordt er wat geslapen, want men is moe van het lange opblijven. Het openbare leven komt vrijwel tot stilstand.

Voor de moslims in Nederland geldt dit in principe ook. Maar er zijn verschillen. Het Nederlandse openbare leven gaat gewoon door, en weinig Nederlandse werkgevers hebben er begrip voor dat hun islamitische medewerkers een maand lang geen topprestatie kunnen leveren. De beleving van de vasten, en het verbreken ervan iedere avond, vindt vooral in huiselijke kring en in de eigen theehuizen plaats. Bij de moskee is het vaak behoorlijk druk, en aan het eind van de vastenmaand wordt natuurlijk uitbundig het 'Īd al-Fiṭr, het grote feest dat het einde van Ramaḍān aangeeft, gevierd. Een probleem apart vormen de grote verschillen tussen dag en nacht in Noord-Europa. In de zomers, vooral

door de zomertijd, gaat de zon laat onder en duren de nachten kort. Dat zijn harde tijden voor de Nederlandse moslims. Ze worden overigens voor hun standvastigheid beloond omdat de islamitische vastenmaand zich in achterwaartse richting door het zonnejaar heen beweegt. Als de Ramaḍān in de winterperiode valt zijn in Nederland de dagen juist heel kort en de nachten lang. Omdat het maanjaar tien à elf dagen korter is dan het zonnejaar zijn er ongeveer 103 maanjaren in één zonneëeuw. Eens in de 33-34 jaar heeft het maanjaar het zonnejaar een keer extra doorlopen. Dit betekent drie extra Ramaḍāns per eeuw.

De Nederlandse moslimgemeenschappen worden in de maand Ramaḍān vaak bezocht door *imāms* en *kaṭībs*, voorgangers en predikers, uit het eigen land, in het bijzonder Marokko en Turkije. Overdag, vooral in de ochtenden, brengen dezen hun tijd door met wetenschappelijk toerisme, een leuke en zeer oude islamitische gewoonte. Veel valt er in Nederland buiten het islamitische circuit overigens niet te doen. Maar de Leidse universiteitsbibliotheek is op de een of andere manier in de routes die deze voorgangers en hun begeleiders afleggen ingebed geraakt. Haar faam is natuurlijk oud en wijd verbreid. Alleen, de bibliotheek is geen museum en dat gaf nogal eens problemen bij deze bezoekers. Ze wilden wel handschriften zien, maar niet echt bestuderen. Ze konden vaak ook niet met de verschillende catalogi overweg. En hun Nederlandstalige begeleiders waren vaak al helemaal niet in de bibliotheekcollecties geïnteresseerd. Daarbij kwam nog, dat deze bezoeken, die altijd onaan-gekondigd waren, vaak storend voor de bezoekers van de twee Oosterse studiezalen waren. Zo rijpte, in het begin van de jaren tachtig, in de bibliotheek de gedachte om juist in deze maand een tentoonstelling met een oosters, islamitisch, thema te organiseren. Bezoekende moslims konden daar voortaan gewoon naar verwezen worden.

Dat bleek een schot in de roos te zijn. Er zijn nu een stuk of tien Ramaḍantentoonstellingen georganiseerd, altijd op een min of meer adhoc basis. De collecties van de Leidse bibliotheek zijn zo rijk dat over ieder islamitisch thema wel een aardige expositie in te richten valt. De

medewerkers van de Oosterse afdeling geeft het de gelegenheid om zich op thematische wijze te verdiepen in de collectie. Zo zijn er in de afgelopen jaren tentoonstellingen gehouden over handboeken voor de bedevaart naar Mekka, geïllustreerde islamitische handschriften uit Indonesië, islamitische boekbanden en nog tal van andere islamitische onderwerpen. Dit jaar, 1414/1994, is voor de eerste maal ook een catalogus bij de Ramadān tentoonstelling gemaakt. Om deze catalogus ook na de tentoonstelling nog een extra waarde te geven is een lijst met alle in de bibliotheek aanwezige Oosterse handschriften, tekstedities en vertalingen van de *1001 Nacht* met de bijbehorende registers opgenomen. Men kan de vraag opwerpen of de *1001 Nacht* wel een echt islamitisch onderwerp is. Het is, zoals uit Vrolijk's inleiding blijkt, een heterogeen corpus verhalen dat vooral onder Europese invloed en door Europese belangstelling voor exotische sprookjes tot stand is gekomen, terwijl de status van deze vertellingen in het Midden-Oosten nooit erg hoog is geweest, zelfs niet als deel van de volksliteratuur. Maar de Ramadān tentoonstellingen zijn niet alleen bestemd voor de moslimse bezoekers van de bibliotheek. De *1001 Nacht* zijn bij uitstek een onderwerp waar Oost en West elkaar op een aardige wijze tegen komen. Het is één van de vrij zeldzame gevallen waarbij Europa en het islamitische Midden-Oosten cultureel erfgoed op een onproblematische wijze met elkaar gemeen hebben.

Jan Just Witkam

Overzicht van de handschriften van verhalen uit de *1001 Nacht* in het bezit van de Leidse Universiteitsbibliotheek

Afkortingen:

CCA = M.J. de Goeje & M.Th. Houtsma, *Catalogus Codicum Arabicorum Bibliothecae Academiae Lugduno-Batavae*. vol. I. Leiden 1888.

GAL = C. Brockelmann, *Geschichte der arabischen Litteratur*. 5 dln. Leiden 1937-1949.

Pigcaud 1967-80 = Th.G.Th. Pigcaud, *Literature of Java. Catalogue raisonné of Javanese manuscripts in the Library of the University of Leiden and other public collections in the Netherlands*. 3 dln (Leiden 1967-1970). Dl. 4, Supplement (1980).

Voorhoeve 1980 = P. Voorhoeve, *Handlist of Arabic manuscripts in the library of the University of Leiden and other collections in the Netherlands*, Den Haag etc. 1980².

Voorhoeve 1994 = P. Voorhoeve, *Catalogue of Acehnese manuscripts in the library of Leiden University and other collections outside Aceh*. Leiden 1994.

1. Arabische handschriften

Er zijn geen complete handschriften van de Arabische *1001 Nacht* in de Leidse bibliotheek. Wel zijn er diverse bundels met Arabische verhalen waarvan sommige in de gedrukte edities van de *1001 Nacht* terug gevonden kunnen worden. In geen van de Leidse handschriften is ook maar een spoor van de raamvertelling van *1001 Nacht* aanwezig. Voorhoeve 1980 noemt op blz. 10 en blz. 422 diverse verhalen uit de *1001 Nacht* en daarop gelijkende verhalen. Alleen die verhalen in de Leidse Arabische handschriften waarmee met redelijke waarschijnlijkheid een verband met de *1001 Nacht* kon worden gelegd zijn hieronder opgenomen. Niet alle hieronder vermelde Arabische verhalen konden overigens met zekerheid worden geïdentificeerd.

Or. 1251, Or. 1292a-d

Delen 1-4 (Or. 1292 a-d) en 6 (Or. 1251) van een bloemlezing van Arabische teksten bedoeld om modern Arabisch, dat wil zeggen de spreektaal, te leren. Deel 1 bevat verscheidene korte teksten, woordenlijstjes, spreekwoorden en conversaties, maar geen verhalen uit de *1001 Nacht*. De overige delen bevatten teksten waarvan verscheidene uit de *1001 Nacht* afkomstig zijn.

Or. 1292b, pp. 1-193: *Ḥikāyat al-'Asharat Wuzarā'*, het verhaal van de tien viziers.

- pp. 194-251: *Ḥikāyat Ḥayqār al-Ḥakīm*, het verhaal van de wijze Hayqār.

- pp. 252-297: *Ḥikāyat al-Malik Sābūr*, het verhaal van koning Sapor.

Or. 1292c, pp. 1-55: *Ḥikāyat al-Tāḡir wa-al-Ġinnī*, het verhaal van de koopman en de djinn.

- pp. 206-280: *Ḥikāyat Bint Malik Kistrā*, het verhaal van de dochter van koning Chosrau.

Or. 1292d, pp. 1-130: *Ḥikāyat Bāsim al-Ḥaddād*, het verhaal van Basim de smid.

- pp. 132-314: *Ḥikāyat al-Malik Kala'ād ma'a Šīmās al-Ḥakīm*, het verhaal van koning Kalaād en de wijze Shimas.

Or. 1251, pp. 1-56: *Ḥikāyat al-Ḳalīfa wa-al-Šāb*, het verhaal van de kalief en de jongeman.

- pp. 57-164: *Ḥikāyat Anīs al-Ġalīs*, het verhaal van Anis al-Djalīs.

- pp. 165-274: *Ḥikāyat al-Malik Šāh Sābūr wa-waladihi Šāh Salīm*, het verhaal van koning Sapor en zijn zoon Salīm.

- pp. 275-318: *Ḥikāyat al-Ward fī al-Akmām wa-Uns al-Wuḡūd*, het verhaal van al-Ward fī-al-Akmām en Uns al-Wudjud. Vergelijk de tekst in de editie door W.H. MacNaghten, deel 2 (Calcutta 1839), pp. 345-376.

Op het titelblad van Or. 1251 staat nog een verhaal vermeld, *Ḥikāyat al-Tāḡir ma'a al-Šabiya*, het verhaal van de koopman en het meisje, maar dit is niet aanwezig in het handschrift.

Alle vijf delen zijn door dezelfde kopiist geschreven. Deel 6 (Or. 1251) is

op exact het dubbele formaat papier van dat van de andere deeltjes geschreven. De woordkeus in de aanhef van de verhalen verraadt dat de kopiïst een Middenoosterse christen moet zijn geweest. Het gebruik van een kopregel boven de tekst wijst op bekendheid met Europese gedrukte boeken bij de kopiïst. Het handschrift is niet gedateerd, maar lijkt hoogstens 18e-eeuws. De delen zijn gebonden in een quasi-Middenoosterse leren band met flap, die is bevestigd aan de verkeerde kant van het boek. Het handschrift is in 1781 door de Leidse bibliotheek verworven toen de handschriftenverzameling van J.J. Schultens (1716-1778) werd verkregen. (CCA, nr. 545, pp. 338-9. Voorhoeve 1980, p. 422.)

Or. 1339

Verzamelbundel met enkele korte verhalen zonder echte titel (*Hikāya laṭīfa* = mooi verhaal), mopjes en anecdotes. De tweede helft van het handschrift bevat een verhaal uit de *1001 Nacht* (ff. 25-56): *Hikāyat al-Ward fī al-Akmam ma'a Anīs al-Wuḡūd*, het verhaal van de dochter van de vizier al-Ward fī al-Akmam en de slaaf van de sultan, Anīs al-Wugud. Vergelijk de tekst in de editie door W.H. MacNaghten, deel 2 (Calcutta 1839), pp. 345-376.

Ongedateerd handschrift op papier, waarschijnlijk 19e-eeuws, dat op bestelling gemaakt zou kunnen zijn. De tekst vertoont vele kenmerken van de Arabische spreektaal.

Gekocht, waarschijnlijk in de Oriënt, door Jean Emile Humbert (1771-1839) voor koning Willem I en door deze aan de bibliotheek van de Leidse Universiteit geschonken.

(CCA nr. 548, pp. 340-1; Voorhoeve 1980, p. 10).

Or. 1543 (1)

Verzamelbundel. De eerste tekst (ff. 1a-16a) bevat een verhaal dat mogelijk uit de *1001 Nacht* komt: *Hikāyat al-'Arīf wa-al-Šāhid wa-al-Ḥāḡib wa-al-Wālī wa-al-Wazīr wa-mā ma'ahu*, het verhaal van de wetende en de getuige en de kamerheer en de gouverneur en de minister

en wat deze bij zich had.

Handschrift op papier. De kopiïst van de eerste tekst is *al-sayyid Fāris b. al-ḥāḡḡ al-Qāsim* (? , f. 1a), dezelfde die zich op f. 35b *Fāris al-Ḳayyāt* noemt. De twee teksten in deze band zijn duidelijk door twee verschillende kopiïsten op verschillend papier gemaakt, en er zijn ook nog aanvullingen in recenter schrift op recenter papier zichtbaar (ff. 16-b, 35a). Het handschrift zou volgens CCA gedateerd zijn 927/1521. Hiermee zou het tot de zeer oude, pre-Galland, groep van handschriften behoren. Deze datering is echter twijfelachtig en beslist niet zo zeker als gesteld wordt in de oudere catalogi. De datering van 'zondag 15 Rabī' II 927 [=1521] is gebaseerd op een marginale notitie op de laatste bladzijde (f. 35b) van het handschrift, nog na het einde van de tweede tekst [preken van Ibrāhīm al-Dasūqī, gest. 919/1514, vgl. GAL G II, 124]. Echter, beide teksten in de bundel zijn in het bezit geweest van *al-ḥāḡḡ Aḥmad al-Ribāt al-Ḥalabī*. Zijn ex-libris notities (ff. 1a en 35a) lijken enigszins recenter dan de rest van het handschrift en zijn geschreven op moderner papier dan de beide teksten zelf. Hoewel het dus niet uitgesloten is dat ook het verhaal uit de *1001 Nacht* in deze bundel ongeveer in 927/1521 afgeschreven is, kan de datering niet echt met zekerheid worden volgehouden. Op zuiver paleografische gronden kan gesteld worden dat het handschrift in ieder geval uit de 18e eeuw stamt.

Het handschrift is in 1839 door de Leidse bibliotheek door koop verworven van de Nederlandse consul in Aleppo, jhr. Testa.

(CCA nr. 549, p. 341; Voorhoeve 1980, p. 10).

Or. 1646 (2)

Verzamelbundel. De eerste tekst (ff. 1-142) bevat islamitische profetenverhalen, de tweede tekst (ff. 143-180) bevat verhalen die uit de *1001 Nacht* afkomstig zouden kunnen zijn. Handschrift in Noordafrikaans schrift in polychrome uitvoering.

ff. 143a-162a: *Ḥadīṭ al-Wazīr ma'a al-'Ašara Ğawārī wa-Qiṣṣat kulli Ğāriya minhā*, het verhaal van de vizier met de tien meisjes en het

verhaal van elk van deze meisjes.

ff. 162a-170a: *Qiṣṣat al-Qādī ma'a al-Ġawārī al-Talāṭa*, het verhaal van de rechter en de drie meisjes.

ff. 170b-173b: *Qiṣṣa 'aġiba wa-Hikāya ġarība*, een wonderlijk verhaal en een vreemde historie.

ff. 176a-180a: *Hikāya zarīfa*, een bijzondere historie.

Ongedateerd handschrift op papier. Een ingeplakte notitie van een vorige eigenaar is gedateerd 1736. Het handschrift is in 1860 door de Leidse bibliotheek door koop verworven uit de veiling van de bibliotheek van dominee Van Voorst te Amsterdam.

(CCA nr. 550, p. 341; Voorhoeve 1980, p. 10).

2. Atjèh's handschrift.

Or. 8206

Hikayat Bulukia, het verhaal van Bulūqiyā. Deze Bulūqiyā was een pre-islamitische volgeling van de profeet Mohammed en een tijdgenoot van koning Salomon. Het hoeft hier niet beslist een verhaal uit de *1001 Nacht* te betreffen, want Bulūqiyā's geschiedenis staat ook vermeld in de Arabische tekst van de *Qiṣaṣ al-Anbiyā*, de Profetenverhalen, van al-Ṭa'labī (ed. Cairo 1310 AH, pp. 221-5). Het lijkt het meest waarschijnlijk dat al-Ṭa'labī's tekst de bron voor deze *Hikayat Bulukia* is.

Handschrift op papier. Het begin van de tekst ontbreekt, en ook zijn er diverse lacunes in de tekst.

Legaat C. Snouck Hurgronje 1936.

(Voorhoeve 1994, p. 144.)

3. Javaanse handschriften.

De Javaanse vertalingen van verhalen uit de *1001 Nacht* gaan niet terug op een Middenoosters model, maar zijn gebaseerd op Nederlandse versies. Deze vertalingen zijn gemaakt door Carel Frederik Winter (1799-1859), wiens moedertaal het Javaans was. Zie over hem in de *Encyclopædie van Nederlandsch-Indië*, s.v. (deel 4 [1929], pp. 786-7). C.F. Winter heeft

Javaanse vertalingen van verhalen uit de *1001 Nacht* zowel in proza als poëzie gemaakt. De poëtische vertalingen zijn jeugdwerk van hem. C.F. Winter was, blijkens de chronogrammen in het begin van de tekst, begin twintig toen hij deze vertalingen maakte.

De editie van de vertaling van Winter door Roorda bevat de prozatekst in het Javaans. De Nederlandse vertaling die Winter tot model diende was de uitgave Amsterdam (uitgever Steven van Esveldt) van 1755 (bron voor de editie van de Javaanse tekst I-II,86 [=87?]) en de uitgave Amsterdam (uitgever Hendrik Frijlink) van 1829 (bron voor de editie van de Javaanse tekst II 86 [=87?]-einde).

NBG 53

Cariyos Sèwu, poëtische vertaling. Het verhaal van een Perzische koning en een stomme slavin.

Javaanse vertaling, in 18 canto's, gedateerd 1820 AD.

Handschrift op papier. Tekst op pp. 6-154. Pp. 155-290 blanco, maar kennelijk bedoeld voor meer vertaling.

Permanent bruikleen Nederlands Bijbelgenootschap, Haarlem.

(Pigeaud 1967-80, II, p. 722).

NBG 54

Cariyos Sèwu, poëtische vertaling. Het verhaal van Sèh Saman, koning van Kaléḍan en zijn zoon Kamarul Saman, waarschijnlijk in de vertaling van C.F. Winter, in 35 canto's, gedateerd 1819 AD.

Handschrift op papier, 255 pp. Andere kopiist dan NBG 53.

Permanent bruikleen Nederlands Bijbelgenootschap, Haarlem.

(Pigeaud 1967-80, II, p. 722-3).

NBG 68 (2)

Verzamelbundel. Op pp. 37-108 staat *Cariyos Sabrang*, prozavertaling van het verhaal van koning Chosrau en zijn kinderen.

Handschrift op papier.

Permanent bruikleen Nederlands Bijbelgenootschap, Haarlem.
(Pigeaud 1967-80, II, p. 726).

NBG 205

Cariyos Sèwu, prozavertaling van 28 verhalen.

Handschrift op papier, 849 pp. De tekst correspondeert met het eerste deel van de editie Winter & Roorda. Een lijst van de 28 verhalen ligt achter in het boek. De correcties in de marge van dit handschrift zijn terug te vinden in de 'Verbeteringen' achter in het 2e deel van de editie van Winter & Roorda (1847-9).

Permanent bruikleen Nederlands Bijbelgenootschap, Haarlem.
(Pigeaud 1967-80, II, p. 750).

Or. 1839

Cariyos Sèwu, gedeeltelijke prozavertaling.

Handschrift op papier. 3 delen, 453, 504 en 1002 pp. Dit handschrift was de basis van de editie door C.F. Winter en T. Roorda, Den Haag 1847-1849. De correcties in de marge van dit handschrift zijn terug te vinden in de 'Verbeteringen' achter in het 2e deel van de editie van Winter & Roorda.

Afkomstig uit de bibliotheek van de Koninklijke Academie te Delft, 1864.
(Pigeaud 1967-80, II, p. 40).

Jan Just Witkam

NAWOORD

De titels in de lijst van edities en vertalingen zijn gedownload uit PICA's Gemeenschappelijke Geautomatiseerde Catalogus (GGC). Veel van de oudere titels van vertalingen waren onlangs in de GGC ingevoerd in het kader van het A-tot Z retroproject dat nu in de Leidse bibliotheek plaats vindt. Dit project is met de letter A begonnen, en alle titels die herkend zijn als *1001 Nacht* of een verhaal daaruit waren ook in de conventionele catalogus al genormaliseerd onder het hoofdwoord *Alf layla wa-layla*, de Arabische titel van de *1001 Nacht*. Die titels die na het A-tot-Z project alleen nog in de Leidse boekjes voorhanden waren zijn speciaal voor deze tentoonstelling retrospectief in de GGC ingevoerd. De gedownloade titels zijn vervolgens geïmporteerd in een bestand van de tekstverwerker Multi-Lingual Scholar™ (MLS, versie 3.2). Afgezien van het doen vervallen van de benamingen van de velden van de ISBD-presentatie van de GGC-titels heb ik zo weinig mogelijk ingegrepen in de redactie van de GGC-titels. Het betreft in feite niet veel meer dan grammaticale correcties in de Duits- en Franstalige titels, en het wegwerken van inkonsekvent gebruik van interpunctie.

In de redactie van de titels van de tentoonstellingscatalogus zelf, die ook uit de GGC afkomstig zijn, is wat drastischer ingegrepen, maar ook bij deze titels blijft hun herkomst duidelijk zichtbaar.

Opnieuw viel hierbij overigens op hoe breed de kloof is tussen de titelbeschrijving van de GGC en de wijze waarop de bibliothecaire 'eindgebruiker' (ten behoeve van wie o.m. deze faciliteit van downloaden is ontworpen en geïmplementeerd) deze titels graag voor een bibliografie zou willen gebruiken. Een onderzoek naar het verwachtingspatroon van die 'eindgebruikers' die dit ogenschijnlijk zo mooie middel willen benutten zou hier op zijn plaats zijn. Het kan toch niet echt moeilijk zijn om een uitvoer van titels in een internationaal aanvaard bibliografisch formaat te realiseren.

Zo op het eerste oog lijkt het een belangrijke verzameling van *1001*

Nacht publikaties die in dit boekje beschreven wordt, maar hierbij treedt enig gezichtsbedrog op en is relativering op haar plaats. Zoals Arnoud Vrolijk al in zijn inleiding bij deze catalogus zegt heeft de Leidse bibliotheek zich nooit serieus toegelegd op het aanschaffen van de verschillende vertalingen van de *1001 Nacht*. Het gevolg is, dat, hoewel de Leidse verzameling die hier wordt beschreven waarschijnlijk de grootste in Nederland is, zij toch in hoge mate incompleet is. Dit is niet zo erg als men uitsluitend de teksten van de vertalingen zou willen lezen. De Leidse collecties zullen de meeste daarvan wel bevatten. Uit het oogpunt van de geschiedenis van de boekillustratie maakt het daarentegen wel degelijk iets uit, want de *1001 Nacht* zijn in de afgelopen drie eeuwen bij uitstek de inspiratiebron geweest voor tekenaars en graveurs. Van hún werk is relatief veel minder in de Leidse collecties vertegenwoordigd, en vaak nog min of meer toevallig daarin terecht gekomen. Ik hoop dat deze catalogus daarom niet het eindpunt beschrijft van het verzamelen gedurende bijna drie eeuwen van de *1001 Nacht*, maar dat hij een impuls zal geven tot het verder uitbouwen van de Leidse collecties door een actief en gericht aanschafbeleid.

Jan Just Witkam, *Interpres Legati Warneriani*

DUIZEND MIN ÉÉN BOEK

De *1001 Nacht* in de collecties van de
Leidse Universiteitsbibliotheek:
handschriften, tekstedities en vertalingen

*Catalogus bij een tentoonstelling
in de Leidse Universiteitsbibliotheek
van 14 februari tot 18 maart 1994
(Ramadân tentoonstelling 1414)*

*Samengesteld door Arnoud Vrolijk
Met bijdragen van Marijke Klokke en Jan Just Witkam*

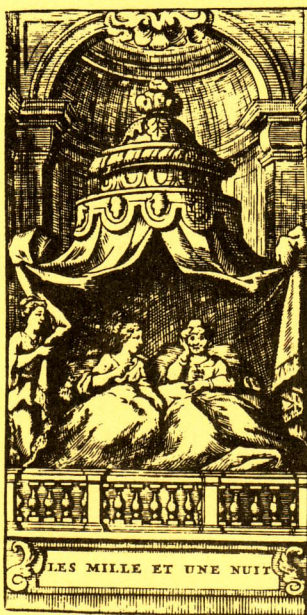
Legatum Warnerianum
Bibliotheek der Rijksuniversiteit
Leiden 1994

INHOUD

De Ramaḍān tentoonstellingen in de Leidse Universiteitsbibliotheek door <i>Jan Just Witkam</i>	7
Inleiding door <i>Arnoud Vrolijk</i>	11
Catalogus door <i>Arnoud Vrolijk en Marijke Klokke</i>	14
Overzicht van de handschriften van verhalen uit de <i>1001 Nacht</i> in het bezit van de Leidse Universiteitsbibliotheek door <i>Jan Just Witkam</i>	52
Overzicht van de edities en vertalingen van de <i>1001 Nacht</i> in het bezit van de Leidse Universiteitsbibliotheek door <i>Arnoud Vrolijk en Marijke Klokke</i>	59
Registers door <i>Arnoud Vrolijk</i>	78
Nawoord door <i>Jan Just Witkam</i>	83

DUIZEND MIN ÉÉN BOEK

De *1001 Nacht* in de collecties van de
Leidse Universiteitsbibliotheek:
handschriften, tekstedities en vertalingen

Legatum Warnerianum
Bibliotheek der Rijksuniversiteit
Leiden 1994